

La gestió i el desenvolupament d'una col·lecció de còmic: Tecla Sala

David CUADRADO

A la Biblioteca Central Tecla Sala ens vam imposar l'objectiu de crear una col·lecció de còmic que pogués respondre la demanda dels nostres usuaris a curt, mitjà i llarg termini. La primera actuació important va ser la de completar les col·leccions ja existents, ja que ens vam trobar amb col·leccions encetades que no s'havien continuat, altres en què mancaven números saltejats o el cas més greu: col·leccions en què teníem els últims números però no els primers. Cal explicar que en el còmic ens podem trobar amb diferents tipus d'obres o diferents maneres de publicar-les. Considerem important conèixer aquestes tipologies bàsiques per tal de realitzar la selecció:

- Obres monogràfiques en un sol volum: l'obra comença i acaba, no presenten cap problema (*Maus*,¹ *From Hell*,² ...)
- Obres en diferents volums: dintre d'aquest tipus trobem diferents subtipologies.
- Aventures que comencen i acaben al mateix volum: normalment són obres d'un mateix personatge (*Corto Maltès*, *Astérix*, ...). A cada volum trobem una aventura autoconclusiva que es pot llegir de manera independent. Podem optar per adquirir tota la col·lecció o únicament els volums més representatius.
- Aventures que es continuen d'un volum a l'altre: lògicament, o tenim tots els volums publicats de l'obra o no en tenim cap, ja que la falta de qualsevol volum talla el desenvolupament normal de l'obra (*Adolf*,³ *La ciudad de cristal*,⁴ ...)

També ens trobem amb obres que combinen aventures autoconclusives d'un volum amb altres de més llargues que es desenvolupen en dos volums o més, com és el cas de *Blueberry*.

Després de completar les nostres col·leccions, el següent pas a fer era ampliar el nostre fons. Per tal de fer-ho vam establir uns criteris selectius que

David Cuadrado. Bibliotecari de la Biblioteca Tecla Sala, de l'Hospitalet de Llobregat.
cuadradoad@diba.es

1. Art Spiegelman, *Maus: relato de un superviviente*. (Barcelona: Planeta-DeAgostini, 2001).
2. Alan Moore; Eddie Campbell, *From Hell*. (Barcelona: Planeta-DeAgostini, 2001).
3. Osamu Tezuka, *Adolf*. (Barcelona: Planeta-DeAgostini, 1999). 6 v.
4. David Mazzucchelli; Paul Karasik, *La ciudad de cristal*. (Barcelona: La Cúpula, 1997).

garantissin la varietat geogràfica, cronològica i d'estils. Per això vam segmentar el món del còmic en funció de diferents aspectes:

- Geogràfic: autors espanyols i sud-americans, europeus, nord-americans i anglesos, japonesos i altres.
- Cronològic: obres clàssiques, contemporànies i novetats recents.
- Estilístic (donada la dificultat de classificar les obres en funció d'«etiquetes» vam decidir simplificar el màxim possible): majoritari i minoritari.

Després vam acordar fer unes seleccions amb el màxim d'equilibri possible, tenint en compte que el mercat editorial faria decantar inevitablement la balança cap a un o altre costat. També vam decidir ser una mica més exhaustius amb els autors espanyols.

Localització física

Donat el creixement continuat de la nostra col·lecció han calgut diversos canvis al llarg dels gairebé tres anys de servei, passant d'ocupar una prestatgeria mòbil a dues de fixes més un gran espai d'exposició. Podem constatar el gran èxit d'aquest espai d'exposició amb les contínues reposicions que hi necessita per a no quedar buit. No oblidem que al còmic conviuen en perfecta harmonia les imatges i el text, i les cobertes no són únicament grafismes o fotografies impactants, com passa en els llibres. Les cobertes dels còmics ens donen una informació important sobre el document, ja que vénen a ser com una presentació del dibuixant. És a dir, mirant la coberta i sense necessitat d'entendre gaire podem deduir l'estil o la procedència del dibuix.

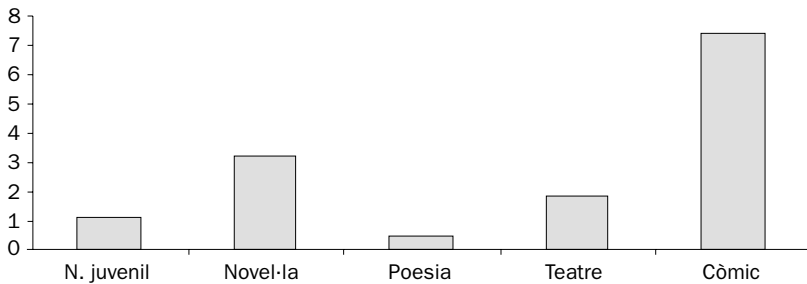
Dintre de la biblioteca el còmic es troba cara a cara amb la novel·la juvenil, i entre les zones de ciència i tecnologia i de literatura i art. L'espai no està diferenciat de la resta, ja que sempre hem pensat que el còmic havia d'estar integrat amb normalitat com un material més de la biblioteca. No creiem que la creació de comicteques com a seccions diferenciades dins d'una biblioteca ajudi gaire a la normalització del còmic com a art o com a obra de creació al nivell de la literatura, sinó que pensem que dificulta l'accés d'aquests documents a una gran majoria d'usuaris que identificaran aquest espai com «per a adolescents». La comparació és fàcil: les comicteques abunden, però... ¿Heu sentit mai parlar de novel·loteques?

Evolució de la col·lecció i el préstec

Al desembre del 2000, quan es va inaugurar la BCTS, el fons de còmic estava compost per 169 exemplars. Al gener del 2003 aquest fons el formen 901 exemplars. Tot i que es tracta d'un fons important, encara el considerem insuficient, si atenem a la demanda dels usuaris. Durant el 2002 la BCTS va fer 6.607 préstecs del seu fons de còmic, la qual cosa significa una mitjana de 7,33 préstecs per exemplar. Com podem veure al gràfic 1, aquesta xifra és molt superior a la d'altres ofertes de literatura com la novel·la o la novel·la juvenil.

	Exemplars	Préstecs	Préstecs per exemplar
Còmic	901	6.607	7,33
Novel·la	8.262	25.921	3,14
Teatre	813	1.503	1,85
Novel·la juvenil	1.826	1.986	1,09
Poesia	1.966	849	0,43

Mitjanes de préstecs del fons de creació a la BCTS (2002)

Avui que les biblioteques públiques han assumit la necessitat d'oferir als seus usuaris un ampli ventall de possibilitats culturals i d'oci, el còmic hauria d'ocupar el lloc que es mereix al costat de la novel·la, la poesia, el teatre o el cinema. Sembla que el còmic hagi quedat una mica al marge de la incorporació de nous materials a les biblioteques públiques catalanes. Totes les grans biblioteques públiques tenen un fons important de revistes, novel·les, pel·lícules cinematogràfiques i CD musicals, mentre que els fons de còmics poden ser a vegades molt deficients. La següent taula 1 demostra que el còmic encara té molt de camí per recórrer. Ara que les biblioteques públiques tenen cada vegada més competències en la selecció de fons, és el moment ideal per a començar a caminar.

Taula 1. Biblioteques caps de zona de Barcelona

Biblioteca	Exemplars de còmic	Exemplars de fons d'adults	% còmic en fons d'adults
Granollers. Can Pedrals	216	44.738	0,48
Igualada	196	52.954	0,37
L'Hospitalet de Llobregat. BC	901	44.515	2,02
Manresa. El Casino	234	38.482	0,61
Mataró. Pompeu Fabra	512	40.757	1,26
Sabadell. Vapor Badia	312	36.734	0,85
Sant Feliu de Llobregat	312	29.289	1,07
Badalona. Can Casacuberta	335	45.637	0,73
Terrassa	676	58.018	1,17
Vic. Joan Triadú	198	42.405	0,47
Vilafranca	236	33.404	0,71

De les onze biblioteques cap de zona de la Xarxa de la Diputació de Barcelona analitzades, únicament en tres, la Biblioteca Pompeu Fabra de Mataró, la Biblioteca Montserrat Roig de Sant Feliu de Llobregat i la Biblioteca Central de Terrassa, el percentatge de còmics en el fons general supera l'1 %; i tan sols en una, la Biblioteca Central Tecla Sala, aquest percentatge supera el 2 %.

Si volem que les biblioteques siguin el pont entre els ciutadans i la cultura no podem negar cap realitat, perquè això seria caure en subjectivitats molt perilloses, i com queda demostrat al gràfic 1, els usuaris estan interessats en aquest llenguatge tan particular i diferenciat que és el còmic.

Una de les excuses més esteses pels bibliotecaris per no potenciar el fons de còmic a les seves biblioteques és la violència d'aquests. Doncs bé, tenen una part de raó: hi ha còmics que no són adequats per a tenir en una biblioteca per la seva càrrega de violència, però no són tants ni tan representatius com ens volen fer creure. Em pregunto si aquestes persones han considerat la violència present al *Macbeth* de Shakespeare o a la poesia d'Espronceda, i si es pot comparar la violència i la sang d'aquests amb les de les pel·lícules de Steven Seagal o els llibres de Dean R. Koontz ¿Podem desprestigiar tot un art com el cinema perquè moltes de les pel·lícules que s'hi fan són violentes o de dubtosa qualitat?

Crec que tots sabem que generalitzar d'aquesta manera no porta enlloc i el que hem de fer els bibliotecaris és preocupar-nos de seleccionar les obres de més valor dintre de cada disciplina, ja sigui narrativa, poesia, dret, còmic o música.

A tall de conclusió

És envejable la situació del medi en països més desenvolupats en infraestructures culturals, com França. Al nostre país veí, el còmic gaudeix d'una consideració i repercussió molt grans. Una obra com *El silencio de Malka*⁵ (un bonic al·legat en contra del racisme) amb guió de l'argentí d'adopció espanyola Jorge Zentner i dibuix de Rubén Pellejero, natural de Badalona, és present a totes les biblioteques i escoles franceses. L'any passat, sense anar més lluny, la Bibliothèque nationale de París va fer una gran exposició titulada *Maîtres de la bande dessinée européenne* on s'exposaven originals d'aquesta obra, gairebé desconeguda als àmbits culturals del nostre país.

Hem de reconèixer que la historieta és un art bastant jove en comparació amb altres com la literatura i la pintura, i que encara està en plena fase de desenvolupament i expansió. Són els mateixos autors de còmic els que han decidit transmetre el seu missatge en aquest llenguatge, el qual permet explicar qualsevol cosa, ja siguin històries, sentiments, sensacions, etc., d'una manera diferent de la literatura i el cinema. I això és enriquidor, ja que es tracta de llenguatges diferents que provoquen reaccions diferents.

És evident que no trobarem resposta a les necessitats vitals de l'home a *Flash Gordon* o *Batman*, però tampoc la trobarem a les pel·lícules de James Bond o les novel·les d'Agatha Christie.

Que el còmic com a art es troba poc explotat? Això és innegable, però actualment, a l'època de Grandes Hermanos, Operaciones Triunfo, etc., podem assegurar que la superficialitat és una malaltia molt estesa i que no únicament el còmic se'n troba infectat. Tom Clancy no és William Shakespeare, les radiofòrmules són lluny de l'atreviment i originalitat de *War of the worlds* d'Orson Welles i *Duck soap* és molt més caústica que el 99% de les comèdies actuals.

Tot i això, molts crítics insisteixen a titllar el món del còmic de superficial i escapista, sense entrar a valorar que en el seu temps, escriptors tan valorats com Dumas o Dickens publicaven literatura d'evasió mitjançant fulletons. Totes les expressions artístiques sempre han estat subordinades al mercat comprador: el mateix Arthur Conan Doyle es va veure obligat a ressuscitar Sherlock Holmes davant la pressió del gran públic; *Apocalypse now* no deixa de ser una gran pel·lícula malgrat els talls fets a producció en contra del parer de Francis Ford Coppola.

No vull acabar sense aportar una visió optimista del futur, i és que potser estem llegint en directe les obres de futurs reconeguts artistes d'un art que va començar a despuntar i ésser reconegut al segle XXI. Exagerat? Potser sí,

5. Pellejero, Ruben; Zentner, Jorge. *El silencio de Malka*. Barcelona: Glénat, 1995.

potser no: la història de la humanitat és plena d'artistes reconeguts tardanament i d'arts populars que han acabat esdevenint pilars de la cultura.

CONTINUARÀ?

Les quatre experiències fins aquí exposades representen quatre propostes de lectura, pensades i treballades, per a integrar una tipologia d'obres i, amb elles, una tipologia de lectors a la biblioteca. Amb la incorporació del còmic, de la narrativa gràfica, les biblioteques obren el seu espai a una major diversitat cultural i confirmen el paper que pot tenir el còmic en la dinamització de la biblioteca entre un sector de la població.

Els còmics connecten les biblioteques d'una manera singular –i sense necessitat de claudicar sobre el nivell de qualitat del fons– amb els criteris ètics i els gustos estètics d'una part de la ciutadania que sovint és reticent a visitar-les. En conseqüència, els còmics haurien de tenir un lloc als catàlegs de totes les biblioteques públiques.

Aquest lloc, a més, no hauria d'estar supeditat a la passió o, pel contrari, l'absolut desinterès en el tema d'algun professional en concret (com passa sovint), ja que la contribució al foment de l'esperit crític i el gust estètic d'una societat que es vol democràtica és –hauria de ser– una de les missions irrenunciables de tots els bibliotecaris. Un cop superats certs prejudicis, la informació –que proporcionen editors i llibreters en els seus catàlegs, articles, la *Bibliografia selectiva* del Servei de Biblioteques de la Generalitat, etc.– és l'aliada de qualsevol professional per a fer créixer una col·lecció de còmics consistent i interessant. Ni més ni menys que amb qualsevol tipus de material, per altra part.

Sense cap mena de dubte, les quatre propostes ofereixen una valoració positiva de la integració del còmic d'adults a la biblioteca. Tanmateix, no hem de perdre de vista el caràcter encara atípic i marginal de l'aposta, ja que bona part de les biblioteques públiques de Catalunya opten per rebutjar aquesta tipologia de documents. Ben segur que els seus arguments permetrien respondre a la pregunta de per què no hi ha còmics a les biblioteques. El recull de les nostres experiències tal vegada permeti encetar un debat sobre la qüestió i fer més rica la discussió. Continuarà?